

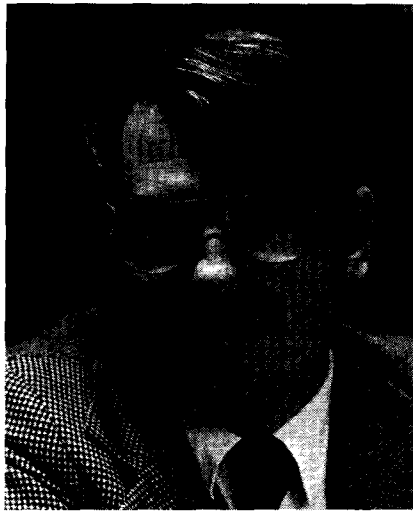
Welkom 1990!

Vorig jaar dankte ik 1988 op deze plaats als het jaar van de eeuw. Dat neem ik terug. Want 1989 mocht er ook wezen; het beste jaar sedert de val van Jericho zullen de Berlijners zeggen. En kijk eens naar 1990: als Gorbi door de winter komt, wordt dat het jaar waarin we ons Europese Huis kunnen gaan aanbesteden op een nieuw Wener congres met 'Helsinki-II' als voorlopige en nog veel te weinig zeggende werktitel.

Hebben we wel genoeg over dat huis nagedacht? De geschiedenis gaat zo snel dat de discussie blijft hangen in de voorvraag òf Gorbi de winter doorkomt. Een misleidende beeldspraak. Het gaat natuurlijk om meer dan een winter. Het zal jaren duren voordat de Russen de materiële vruchten van perestrojka beginnen te plukken, want vooralsnog is de nieuwe revolutie meer een culturele en politieke dan een economische. Ik denk overigens dat die culturele en politieke dimensie verreweg de belangrijkste is; in die zin zouden de komende maanden wel eens beslissend kunnen zijn. De moeilijkste politieke hobbel heeft Gorbatsjov al genomen. Hij heeft zijn troepen in Leipzig en elders tot dusver in de kazerne weten te houden. Deel twee van de grote politieke en culturele uitdaging speelt nú: regionalisme, sectarisme en een aanslag op de positie van de partij. Ook hier speelt Gorbatsjov meesterlijk op in (la Georgie vaut bien une messe). Gelukkig maar, want als de Sovjetunie uit elkaar dreigt te vallen volgt de putsch alsnog, moeten we vrezen. Maar als Presser gelijk heeft dat revoluties niet gedijen in de regen, haalt Gorbatsjov de winter, want het is daar langzamerhand gewoon te koud op straat. De lente, die wordt spannend. Als hij daar doorheen komt hebben we tijd van leven, want economische ellende zijn de Russen gewend: "Erst kommt die Moral, dann kommt das Fressen", zo lijken we nu zelfs Brecht al te moeten herschrijven.

Als we aannemen dat we in 1990 met vrucht over dat Europese Huis kunnen gaan praten, waar moet dat gesprek dan over gaan? In de eerste plaats weer over mensenrechten, cultuur en politiek zou ik zeggen, en pas daarna over economische vragen. Laat ik bij mijn stiel blijven en mij concentreren op een belangrijk aspect van mogelijke culturele samenwerking, de internationalisering van het hoger onderwijs. Daar is iedereen voor, zolang het maar betekent dat onze studenten en docenten wat meer beurzen krijgen om eens naar het buitenland te gaan. De weervraag die we liever ontwij-

D.J. Wolfson

ken is wat Nederland als contraprestatie kan bieden om buitenlanders te interesseren in het Nederlandse onderwijsaanbod. Meer cursussen in het Engels, zegt de minister, en meteen staat het land op zijn kop. Een rookwolk van culturele tegenargumenten en gemeenplaatsen moet verhullen waar de pijn zit: functioneren in een wereldtaal maakt prestaties internationaal vergelijkbaar, en daar is niet iedereen aan toe. Jammer is wel dat de minister zijn eigen gelijk tekort doet door, wat technocratisch, het instrument (Engels) sterker te belichten dan het doel: wát willen we nu eigenlijk internationaliseren en waarom? We moeten niet alles tegelijk willen, maar dat hoeft ook niet. Het is stupide van de critici om te roepen dat je Frans niet in het Engels moet doceren, want er komt natuurlijk geen hond Frans studeren in Nederland. Een geloofwaardig aanbod behelst datgene waar we, internationaal gezien, sterk in zijn (onderdelen van de fysica en de geneeskunde, waterbouw-, landbouw- en ontwikkelingskunde) en/of datgene waarin we een wervend comparatief voordeel ontleen aan onze infrastructuur (alweer die waterbouw, en dingen als internationaal recht rond het Vredespaleis, of kunst- en cultuurwetenschap in de Randstad). Wie moet die uitdaging oppakken? Sommige instellingen zijn klaar voor een bredere internationale taak – de van oudsher gespecialiseerde instituten van internationaal post-graduate onderwijs zoals het Haagse Institute of Social Studies. Andere, zoals de Wageningse Landbouwuniversiteit, hebben gaandeweg een belangrijk op de internationale markt gericht nevenaanbod ontwikkeld. Weer andere instellingen staan nog aan het begin van hun

internationale doorbraak. Ook in het licht van deze faseverschillen moeten we niet alles tegelijk willen. Maar een beleidsintensivering is inderdaad nodig.

Waarom die internationalisatie? Niet alleen uit oogpunt van kwaliteitsbeheer, alsjeblieft niet, dan krijg je die angsthazen niet mee. Veel belangrijker is dat we als Europeanen met elkaar dat eigen huis willen verkennen en ons in alle kamers thuis leren voelen. Als Ritzen een Amerikaans voorbeeld wil, laat hij dan kijken naar het aantal jongeren dat daar 'out of state' studeert, en dat malle woord *internationalisering* afschaffen: het gaat primair om *nation-building*, om het besef dat er zoets is als een gemeenschappelijk Europees of Atlantisch waardenpatroon, een identiteit die boven het provincialisme uitstijgt. Of noem het *transnationalisering*, als je wilt aangegeven dat het om open relaties gaat, over de Europese grenzen en de grenzen van Europa heen, dat het gaat om de interdependentie van zaken als mensenrechten, veiligheid, milieu en economie, om de aarde als 'global village'. Een interdependentie die alleen in simultane Oost-West- en Noord-Zuidverbanden kan worden benaderd.

Ten slotte het instrument. Daarbij gaat het niet alleen om de taal, maar ook om de werkvorm. Daar waar het gaat om probleemgerichte kennisoverdracht aan specifieke doelgroepen (hoe revitaliseer ik de Oosteuropese landbouw, hoe introduceer ik een pluriform beheer en bestuur), hebben de al genoemde instituten voor internationaal onderwijs en Wageningen een duidelijke voorsprong. Daar waar het gaat om een bredere culturele uitwisseling, om het laten snuffelen aan 'our way of life', hebben de traditionele universiteiten een comparatief voordeel, dat met meer voorvarendheid uitgebuit en uitgebouwd zou kunnen worden. Een taakverdeling dus. Maar laat het kabinet dan ook een taak stellen voordat Frankrijk, Duitsland en Engeland hier het alleenvertoningsrecht opeisen. Laat de EG maar materiële hulp bieden aan Oost-Europa; de culturele hulp, het opvangen in geestelijke vrijheid, is een bilaterale taak. Laten we klaar staan voor een grootscheepse transnationale en inter-universitaire samenwerking, zodra de verwachte vrijval uit de defensiebegroting daar de financiële ruimte voor laat. Als dat het onmiddellijke toekomstbeeld zou mogen zijn van het internationale veiligheidsbeleid, dan mag 1990 wat mij betreft 10 jaar duren.

D.J. Wolfson